

ROLUL MUZEULUI DE ISTORIE ÎN PROCESUL INSTRUCTIV-EDUCATIV ȘCOLAR

„Întreaga activitate ideologică, politică, educativă — se arată în Programul partidului — trebuie să aibă drept țel făurirea omului nou, cu conștiință înaintată, făuritor al societății socialiste multilateral dezvoltate, al comunismului“¹.

Societatea socialistă multilateral dezvoltată are nevoie de un om nou, multilateral dezvoltat. În formarea omului nou, un rol deosebit de important revine școlii, căci nu trebuie să uităm că copiii care trec azi pragul școlii sînt adulții de mîine, care trebuie educați spre a deveni oameni de tip nou. Bineînțeles, această sarcină de mare răspundere nu revine numai școlii; fiecare instituție cultural-educativă are sarcina primordială de a se alătura instituțiilor de învățămînt școlar, pentru a putea participa la această muncă înălțătoare.

În acest sens, un rol specific revine muzeelor de istorie. Predarea istoriei ocupă un loc esențial în procesul instructiv-educativ. Cunoașterea trecutului glorios al patriei ne insuflă spiritul patriotismului, al internaționalismului, factori dintre cei mai de seamă ai închegării profilului „omului de tip nou“.

În lucrarea de față ne-am propus să prezentăm, ce oferă muzeul, ce înseamnă vizitarea instituției muzeale pentru elevii în vîrstă de 9—10 ani, care se întîlnesc pentru prima oară cu istoria. Mai precis: a) în ce fel poate completa vizitarea muzeului cunoștințele de istorie ale elevilor, b) în ce constă ajutorul concret pe care îl poate oferi muzeul în mai buna înțelegere a celor învățate la orele de istorie, în fixarea cunoștințelor, în stabilirea unor concluzii valabile privitoare la o epocă sau alta, c) în ce mod contribuie muzeul la dezvoltarea interesului elevilor pentru istorie, d) cum ajută vizita în muzeu la dezvoltarea spiritului de observație al elevilor?

Pentru realizarea acestui scop, beneficiind de aprobarea direcțiunii muzeului, am luat legătura cu două școli orașenești și alte două rurale.

Cea dintîi școală orașenească, Liceul nr. 11 din Cluj-Napoca, este situată în centrul municipiului, la cca 250 metri depărtare de muzeu. Drumul de la școală la muzeu durează 10 minute, procesul instructiv-educativ se desfășoară dimineața.

Cea de a doua școală orașenească este Liceul nr. 6, tot din municipiul Cluj-Napoca. Acest liceu se află într-un cartier de locuințe nou construit, în Mănăștur, la aproximativ 3 km de muzeu. Pentru a ajunge la muzeu, sînt necesare 40 de minute de călătorie cu troleibuzul și 10 minute drum pe jos. Călătoria dus-întors necesită deci 2 ore, procesul de învățămînt are loc după amiază. Pentru ca elevii din clasa a IV-a să ajungă la muzeu, trebuie să facă un drum aparte la școală dimineața, ceea ce, împreună cu vizitarea muzeului, necesită 3 ore luate

¹ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, București, 1975, p. 165.

fie din timpul afectat învățaturii, fie din timpul liber, eventual rezervat pentru joacă.

Cea dintii școală din provincie cu care am luat legătura este Școala generală Moldovenești (jud. Cluj). Comuna Moldovenești este așezată la 45 km de Cluj-Napoca, pe drumul asfaltat Cluj—Turda—Abrud, la 11 km de Turda. Comuna dispune de o școală nouă, cu secțiile română și maghiară, cu internat. Moldoveneștiul are un cămin cultural bine organizat, o bibliotecă bine pusă la punct există atât la școală, cât și în comună. O excursie de o zi la Cluj-Napoca, prin B.T.T., costă 30 de lei de persoană.

A doua este Școala generală Podeni (jud. Cluj). Aparținând de centrul școlar Moldovenești, ea se află de el la o distanță de 10 km. La Podeni se poate ajunge din Moldovenești numai cu căruța, camionul sau pe jos. Cea mai apropiată localitate urbană este municipiul Aiud (jud. Alba), la 24 km distanță. Prima posibilitate de comunicație se găsește la 8 km de sat, în comuna Inoc, prin care circulă, pe drumul internațional asfaltat Cluj—Alba Iulia, autobuzul Cluj—Aiud sau Cluj—Alba Iulia. Din comuna Inoc pînă la Cluj-Napoca sînt 62 km depărtare. Satul Podeni dispune de cămin cultural și bibliotecă. O excursie de o zi pînă la Cluj-Napoca costă 41 lei.

Atît la școlile rurale, cît și la cele aflate în municipiu, au fost distribuite chestionare, din care utilizez în prezenta lucrare în total 100 de asemenea fișe, aparținînd unui număr de 50—50 de elevi de la cele două categorii de instituții instructiv-educative. În alcătuirea chestionarelor am ținut seamă de faptul că, pentru a-mi da seama de beneficiul pe care îl realizează de pe urma muzeului un copil de 9—10 ani, trebuie să mă edific în primul rînd în privința nivelului la care se află gîndirea sa concretă, în al doilea, a experienței sale concrete de viață, a cît cunoaște el din istorie, cum o interpretează, cu un cuvînt trebuie să precizăm nivelul general de inteligență al copiilor la această vîrstă, precum și gradul de dezvoltare a lumii lor afective.

Spre a stabili nivelul gîndirii concrete a elevilor și experiența lor de viață, am luat parte, timp de două zile, la programul complet de învățămînt al fiecărei clase formate din copiii în cauză (atît în municipiul Cluj-Napoca, cît și în provincie). Am constatat că respectivele clase se află, în amintitele domenii, la același nivel.

Pentru a lămuri nivelul lor de cunoștințe istorice, pe lîngă cele învățate la școală, am întocmit primul chestionar, unde accentul principal a fost pus pe televiziune (anexa 1). Dintre cei 50 de elevi din mediul rural, un număr de 10 nu au televizor, dar și aceștia vizionează filmele la vecini. Dintre cei 50 de elevi din municipiu, 7 nu posedă televizor.

Acest prim chestionar a fost completat peste tot chiar în clasă. De acolo a reieșit că toți elevii îndrăgesc filmele cu tematică istorică. Mai mulți dintre ei au ascultat povestiri cu caracter istoric, istorisite de bunici sau de mame. Adeseori, după cîte o transmisie de această natură la televizor, adulții au întregit cele văzute în filme, ori au povestit istorioare asemănătoare. Sînt agreate în general filmele istorice românești, indiferent de epoca în care se petrece acțiunea. Este un fapt lesne de înțeles, de vreme ce copiii au timp să parcurgă doar jumătate din subtitrajul filmelor istorice străine, ei privind mai de grabă imaginea.

Sînt urmărite la televizor și emisiunile de conferințe cu caracter istoric, mai cu seamă însă în urma apelului învățătoarei. De exemplu, emisiunea despre Dăbica și Gelu a fost văzută de mai mulți copii, ba chiar a doua zi a fost comentată.

în clasă (Școala generală Podeni, Liceul nr. 6 Cluj-Napoca). Foarte mulți cunoșteau și numele lui Nicolae Bălcescu, al lui Avram Iancu.

Cu interes privesc copiii emisiunea „Teleenciclopedia“. Ei se pasionează, în cadrul acestor emisiuni, de istoria Egiptului, de mumii.

La întocmirea celui de al doilea chestionar (anexa 2), completat de asemenea în clasă, am utilizat primele patru puncte ale celui dintâi chestionar drept auxiliar pentru chestionarul nr. 2, pentru ca, mergînd mai departe, să pot trece la întrebările ce urmau să elucideze lumea afectivă a copiilor (anexa 2, pct. 5—9). Reiese din răspunsuri că elevii de 9—10 ani nu frecventează prea mult cinematograful, dar, mai ales la oraș, ei vizionează în colectiv, cu clasa, marile filme istorice românești. În mediul rural nu am întilnit acest fenomen, în schimb elevii de la țară se duc mai frecvent la cinematograf, văd mai multe filme.

Am căutat să formulez întrebările destinate a elucida lumea afectivă a copiilor în așa fel, încît prin ele, prin răspunsurile date, să pot preciza și atitudinea lor politică, gradul de educație patriotică, ținînd cont de faptul că învățămîntul elementar pune baza pe dezvoltarea accentuată a gradului senzorial al cunoașterii. Răspunsurile elevilor la aceste întrebări au fost surprinzătoare. S-a dovedit că ei au o viață afectivă foarte bogată și pură. Ei îi venerază pe eroii istorici noastre, înțeleg rolul conducătorilor și al maselor populare. Elevii au în față idealul anumitor mari personalități istorice, cum sînt: Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara. Ei sînt edificați în privința datorii lor ce le au față de patrie, aici înțelegînd și modul în care trebuie să urmeze azi, în condițiile actuale, pe marii eroi ai trecutului nostru istoric. La întrebarea (nr. 8): „Vrei să-l imiți? Cum?“, răspunsurile sună, de pildă, astfel: „Vreau să fiu așa de mîndru, iubitor de patrie și cinstit“, sau: „Vreau să fiu viteaz, eroic, drept“, ori: „Vreau să-mi iubesc patria cum au iubit-o ei“, ceea ce dovedește că învățămîntul istoriei constituie unul din cei mai de seamă factori ai educației în spirit patriotic. Or, acest învățămînt poate fi foarte adecvat dezvoltat prin intermediul vizitei la muzeu, creînd situații psihologice care să provoace în sufletul elevilor emoții și sentimente puternice față de patrie.

Ultimele două întrebări (anexa nr. 2, pct. 10—11) au provocat răspunsurile cele mai negative. Copilul de 10 ani nu are răbdare să citească un roman istoric mai amplu. El preferă figurile prezente în basme. Totuși, în cuprinsul chestionarelor au apărut asemenea titluri ca romanul „Setea“ de Titus Popovici, pe care elevii l-au văzut și în varianta ecranizată. Elevii de la sate citesc mai puțin, fapt la care contribuie și îndeletnicirile lor casnice de după amiază, pe lângă învățatură. Fenomenul rămîne valabil și în lunile de iarnă. Bibliotecă particulară au un număr de 7 elevi din cei 50, dar nici ei nu toți au citit totalitatea cărților. Dintre elevii din Cluj-Napoca, aproape fiecare are biblioteca sa proprie, dar numai 13 din cei 50 fac lectură în mod sistematic, 2 dintre ei citesc tot felul de cărți, ceilalți mai ales povestiri.

Cel de al treilea chestionar s-a referit la istorie și la muzeu. Acest chestionar a fost completat de asemenea în clasă. Am urmărit aici să-mi clarific modul în care înțeleg elevii istoria, măsura în care cunosc esența muzeului. Din primele patru întrebări (anexa 3, pct. 1—4) reiese că atît elevii de la oraș, cît și cei de la țară îndrăgesc istoria nu numai pentru că „povestește întîmplări adevărate, interesante, petrecute de mult și este palpitantă“, dar că „fiecare om al patriei trebuie să cunoască istoria patriei“. Puțini sînt printre elevi aceia care nu citesc bucățile de lectură aflate în manualul școlar. Majoritatea elevilor nu cunoșteau

nimic despre istorie înainte de a începe să o învețe la școală. Cei cîțiva elevi care aveau, totuși, oarecari cunoștințe, și le-au însușit îndeosebi din filme, din emisiunile de televiziune, iar aceste cunoștințe se refereau mai ales la primul și cel de al doilea război mondial.

Cei 100 de elevi examinați, atît cei din mediul rural, cît și cei din municipiu, știau, ce însemnează un muzeu (anexa 3, pct. 5—7). De pildă, elevii din Podeni, mai apropiați de Aiud și Alba Iulia, au notat că există un muzeu și la Turda, dar pe acesta nu l-au văzut. Copiii de la Moldovenești au trecut în răspunsurile lor existența aceluiași muzeu, dar în cunoștință de cauză, întrucît îl vizitaseră deja. Despre muzeele din Cluj-Napoca, ei știau puțin. Jumătate din elevii clujeni (cei de la Liceul nr. 11 care, după cum am arătat, se situează în centrul orașului, iar muzeele se plasează și ele central), în intervalul de studii în clasele I—IV, au vizitat: în clasa I-a Muzeul de științe naturale, în clasa a II-a Muzeul de artă, în clasa a III-a Muzeul etnografic, iar în clasa a IV-a Muzeul de istorie și secția în aer liber a Muzeului etnografic, despre care au și învățat la orele de limba română.

Elevii de la Liceul nr. 6 din Cluj-Napoca, deși știau că în municipiu există cîte un muzeu etnografic, de artă și de istorie, nu aveau cunoștință despre cel de științele naturii. Ei au vizitat, în schimb, Muzeul etnografic, încă în clasa a III-a.

Dintre elevii clujeni, un număr de 7 copii au vizitat individual Muzeul de istorie încă înainte de a învăța istoria la școală (anexa 3, pct. 8—9); unul dintre ei a fost aici în trei rînduri.

Din răspunsurile date la întrebările chestionarelor sus-amintite am dobîndit o imagine a nivelului general de inteligență, a experienței de viață și a gradului de dezvoltare a lumii afective a elevilor.

După acestea am trecut la realizarea scopului propriu-zis al studiului nostru, și anume:

a) în ce fel poate *întregi* vizita la muzeu cunoștințele de istorie ale elevilor, să facă inteligibile anumite probleme teoretice importante, consolidînd prin practică cunoștințele lor teoretice;

b) în ce mod poate da muzeul *ceva nou*, ceea ce oferă un ajutor concret mai bune înțelegeri și fixări a celor învățate la ora de istorie;

c) în ce fel contribuie muzeul la recapitularea materialului predat, la stabilirea concluziilor juste;

d) în ce fel contribuie muzeul la dezvoltarea spiritului de observație, cum pot elevii separa esențialul de accidental.

Din cauza timpului scurt pe care îl aveam la dispoziție, am putut alege pentru experiența noastră numai două epoci istorice mari: antichitatea și evul mediu.

a) La cea dintîi, m-am oprit la teoria continuității, învățată la școală. Elevii și-au însușit încă la lecțiile din școală că dacii au fost în permanentă prezență în istoria patriei și au luat parte activă la ea, chiar și în timpul provinciei romane, au învățat și modul în care aceasta a influențat formarea poporului român și a limbii române. În cadrul îndrumării muzeale pe care am efectuat-o cu copiii, am scos în evidență documentele concrete ale teoriei istorice. Drept dovadă firească, am prezentat unele descoperiri în cimitirele daco-romane.

Elevii care au venit la muzeu după învățarea la școală a fiecărei epoci istorice, vizitîndu-l pe sectoare, au răspuns ireproșabil la întrebarea: „prin ce do-

vedim teoria continuității?” (anexa 3, pct. 10). Acei elevi care au vizitat muzeul cu o singură ocazie, au răspuns, în majoritatea lor, printr-o singură frază: „Dacii sînt strămoșii noștri“, ceea ce, de fapt, au învățat și la ore, din manuale. Drept concluzie putem spune că la această vîrstă (9—10 ani), legătura dintre teorie și practică, chiar dacă este înțeleasă de copii pentru moment, nu dă rezultate pertinente. Explicația constă în faptul că noianul de impresii și texte noi încarcă mintea copiilor, ei nu sînt în stare să priceapă lucruri noi, ci doar să fixeze materia învățată. Acei elevi care vizitează în muzeu numai partea referitoare la cîte o perioadă, nu sînt supraîncărcați, se orientează mai bine în timp și spațiu, sînt capabili să recepționeze și să înțeleagă perfect legătura dintre teorie și practică.

b) Cel de al doilea obiectiv propus era de a oferi noțiuni noi, care să servească drept ajutor concret pentru cele învățate la orele de istorie (anexa 3, pct. 11). Pentru atingerea acestui obiectiv, am ales noțiunea de *fibulă*. Două motive m-au condus în alegerea acestui gen de piese. Mai întîi, în manuale figurează în ilustrații 4 fibule, dar numele le este înșirat doar printre celelalte obiecte de podoabă, ca „agrafe“; apoi, prin această noțiune am căutat să fac elevii să înțeleagă, „de ce sînt expuse în muzeu atît de multe vase de ceramică (care pentru elevi se diferențiază numai ca dimensiuni — mici sau mari — și culoare), și să-i lămurim mai îndeaproape asupra epocii migrațiilor, pentru ca ei înșiși să-și dea seama că, deși vasele de ceramică „sînt la fel“, există o diferență între ele, după criteriul apartenenței lor etnice deosebite. Aplicînd metoda, cunoscută în pedagogie, a comparației și diferențierii, am obținut rezultate deosebit de grăitoare. Elevii au înțeles în totalitatea lor însuși cuvîntul și sensul său. Acei elevi însă, care au vizitat muzeul o singură dată, nu au reținut modul în care putem deosebi prin caracteristicile fibulelor diversele culturi materiale.

c) În al treilea rînd, ne-am propus să elucidăm, în ce fel contribuie vizitarea muzeului la recapitularea materialului învățat, la stabilirea concluziilor juste, la sintetizarea unor teme și fixarea lor temeinică (anexa 3, pct. 12—13). În scopul realizării acestui obiectiv am utilizat tema răscoalelor țărănești. Ambele grupuri de elevi, atît cei care au fost la muzeu o singură dată, cît și aceia care fuseseră în repetate rînduri, au dat răspunsuri foarte adecvate, dovedind că au dobîndit o imagine clară despre această problemă.

d) Care este ajutorul dat de muzeu în dezvoltarea spiritului de observație, a capacității elevilor de a distinge esențialul de neesențial (anexa 3, pct. 14—18). La întrebarea: „Ce ai văzut ceea ce nu-ți puteai imagina înainte singur în baza celor învățate la lecția de istorie sau în baza celor citite?“, elevii care au vizitat muzeul o singură dată au specificat în mod unanim armele și opaițele romane. Cei care au fost la muzeu în repetate rînduri au enumerat 6—7—10 obiecte. Fapt surprinzător, unii dintre ei au indicat și documente, mai mulți elevi au notat chiar și harta de răspîndire a răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan. La întrebarea: „Au fost la muzeu obiecte despre care n-ai auzit pînă acum și pe care nici nu le-ai văzut?“ (anexa 3, pct. 15), cei care au fost o dată la muzeu au notat simplu, „da“, fără a înșira asemenea obiecte, pe cînd vizitatorii cu mai mare frecvență au enumerat în medie cîte trei obiecte; printre ele, un interes general l-a suscitat tiparnița medievală, a cărei funcționare am avut timp s-o explic în detaliu celor care fuseseră de mai multe ori în vizită.

La întrebarea nr. 16 a anexei nr. 3, „Ți-ai putut imagina înainte de a vizita muzeul cum arătau obiectele de mai jos?“, răspunsul unanim, sincer, a fost „nu“,

în ciuda faptului că multe obiecte figurează ilustrate și în manualele lor de istorie.

Răspunsul la întrebarea nr. 17 a anexei nr. 3: „Ai putea desena un vas, un topor, o sabie sau orice alt obiect văzut în muzeu?” a dat o imagine interesantă. Cei care au fost o dată la muzeu au desenat toți, fără excepție, o sabie. Cei care au venit aici în repetate rânduri au schițat diferite obiecte, deși predominante au fost și în cazul lor armele. Deosebit de mulți au desenat ceașca dacică, vase (ușor de desenat), unii însă au executat desene de câni, greble, sape.

La ultima întrebare: „Ce ți-a plăcut mai mult în muzeu?” (anexa 3, pct. 18), vizitatorii de o singură dată au enumerat mai ales armele, iar aceia care au fost cu mai multe ocazii au indicat în special piese legate de personalități istorice (de pildă pipa și fluierul lui Avram Iancu ș.a.); pe lângă asemenea obiecte însă, mulți elevi au specificat bijuterii ale dacilor, sticla romană, sabia curbă dacică, opaițele romane, ceasuri vechi, macheta primei locomotive din țară fabricată la Reșița, velocipedul.

*

Concluzia generală pe care o putem stabili de pe urma analizei chestionarelor este aceea că elevilor le place istoria. Ei se interesează de istorie, vin cu plăcere la muzeu. Muzeul este în măsură să dea elevilor *cunoștințe istorice noi*, completând cele învățate din manualele școlare. Muzeul face cunoscut publicului școlar felul de trai al oamenilor în vechime, demonstrând în ce mod condițiile de trai le-au influențat gândirea. Aceasta contribuie în general la lărgirea orizontului spiritual al elevilor, un loc important ocupându-l în acest cadru educația lor în spiritul ateismului. Muzeul *ilustrează cele învățate la școală* și îi convinge pe elevi despre faptul că materia învățată se bazează pe realitate, pe fapte, pe date, astfel că ea oferă cunoștințe sigure, autentice. Vizitarea muzeului *contribuie la înțelegerea celor învățate la oră*, face posibilă stabilirea de către elevi a unor relații logice în cursul studierii vestigiilor istorice concrete. Ceea ce elevul cunoaște el însuși, din proprie experiență, îi dă totdeauna mai mult, decât cele auzite din altă parte. Muzeul *oferă elevilor impresii vii*, pentru ca istoria să devină pentru ei ceva plin de viață; el plămădește, modelează concepția elevului. Instituția muzeală poate oferi elevilor atare impresii, poate trezi asemenea efecte cu caracter pozitiv, care pot ajunge să aibă un rol pozitiv în formarea întregii lor personalități. Impresia concretă este cea care convinge asupra istoriei, o relație logică devine convingătoare relevantă fiind individului prin experiența sa proprie. Elevii pot face *generalizări, pot stabili concluzii* pe baza experienței trăite la muzeu, iar aceasta are un mare rol în formarea unei concepții moderne asupra istoriei. Muzeul *poate dezvolta interesul elevilor pentru istorie*, legătura cu istoria a elevilor interesați în aceasta dobândește durabilitate, iar prin aceasta elevii devin multilaterali, ei ajută la educarea unor oameni care au voința și capacitatea necesară îndeplinirii noilor scopuri. Muzeul ajută, deci, la construirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Firește, acest rezultat se obține nu prin orice fel de vizită la muzeu. Pentru ca vizitarea muzeului să contribuie la formarea unor patrioți multilateral dezvoltați, a unor buni cetățeni, nu numai muzeul are obligații față de școală, ci și invers, școala își are și ea îndatoririle sale față de muzeu. Școala trebuie să cunoască importanța pe care o prezintă ea pentru muzeu. Relația dintre muzeu și școală a format obiectul preocupărilor mai multor congrese ale I.C.O.M.-ului;

au apărut numeroase articole legate de problematica aceasta în revista trimestrială a UNESCO *Museum*, în *Revista muzeelor* (București), în *Schule und Museum*; *Neue Museumskunde*, *Beiträge und Mitteilungen* (Berlin), în coloanele publicației *În slujba muzeografiei marxiste* (București) etc. Această temă este în permanență în orbita preocupărilor muzeologilor. Ar fi foarte util de a ridica această problemă pe plan național. În acest sens, se cere un ajutor permanent din partea Ministerului învățămîntului. Trebuie ridicată la grad de obligativitate vizita sistematică la muzeu a elevilor de la școlile pedagogice, ținerea unor ore practice în incinta muzeului, eventual inserarea unor ore de muzeologie în programa analitică a școlilor pedagogice². Același lucru se cere a se efectua și în cadrul practicii pedagogice a studenților. În măsura posibilităților, ar trebui integrată programei analitice, ca punct obligatoriu, vizitarea a cel puțin unui muzeu, dacă nu a mai multe, pe an. Pedagogii trebuie să fie în clar cu faptul, dovedit, că elevii din clasa a IV-a elementară, oricît de bine și-au însușit materia cuprinsă în manualul de istorie, nu au o imagine completă, limpede despre anumite procese istorice, lacună pe care muzeul o poate suplini prin prezentarea adecvată a pieselor sale³.

Dat fiind că, în prezenta lucrare, facem o paralelă între școlile rurale și cele urbane, trebuie să precizăm că, după părerea noastră, cea dintîi dificultate în închegarea relației între muzeu și școală o constituie problema timpului. Chiar și unele școli orașenești, aflate departe de muzeu, pot doar cu greu organiza o vizită la această instituție. Urmărind numerele pe anii 1969—1974 ale *Revistei muzeelor*, am găsit în fiecare număr articole deosebit de interesante la rubrica Muzeu-instrucție-educație. Se comunică metode foarte variate și interesante referitoare la închegarea relației între muzeu și școală, la oraș⁴. În schimb, foarte puține articole se ocupă de aceeași problemă cu referire la școlile rurale; aici mă gîndesc anume la elevii clasei a IV-a. La oraș, vizitarea muzeului de către unele școli aflate la mare distanță necesită cîte 3 ore (din care rămîne cel mult o oră pentru vizitarea muzeului). Acest timp necesar vizitei însemnează foarte mult pentru elevii mai mici, cei de 9—10 ani. În acest fel nu putem pretinde ca ei să viziteze muzeul de 4 ori pe an (la încheierea învățării fiecărei epoci istorice).

Problema a fost rezolvată cu multă inventivitate la unele muzee din Anglia. Acestea dau școlilor, cu titlu de împrumut, obiecte originale și chiar copii, unele muzee se ocupă numai de împrumutul obiectelor⁵. Piesele destinate împrumutului sînt trecute în cataloage separate, după epoci istorice. Cataloagele sînt puse la dispoziția învățătorilor sau profesorilor, care aleg obiectele și le duc la școală.

² K. Patzwall, *Informationen über die Tagung des ICOM Komitees für Erziehung und Kulturarbeit im Budapest von 14. bis 20. Oktober 1973*, în *Schule und Museum*, nr. 8, 1973, p. 103—104.

³ Barbara Grimm, *Ein Haus mit vielen Schätzen*, în *Beiträge und Mitteilungen*, Museum für Deutsche Geschichte, nr. 2, p. 76—77.

⁴ Elisabeta Ioniță, *Rolul muzeelor de istorie în activitatea școlară*, în *RevMuz*, nr. 1, 1969, p. 41, 45; Teodor Mucica, Gloria Ceacalopol, *Muzeul de istorie și școala*, în *RevMuz*, nr. 3, 1972, p. 241—243; Eugenia Gavrea, *Relația școală-muzeu, factor al îmbinării armonioase a instrucției și educației estetice. Mijloace de stimulare a interesului pentru arta plastică*, în *RevMuz*, nr. 4, 1972; Liviu Ștefănescu, *Muzeul și funcția educativ-civică a istoriei*, în *RevMuz*, nr. 4, 1973, p. 304—306; idem, *Noi acțiuni în cadrul protocolului cu Ministerul Educației și Învățămîntului*, în *RevMuz*, nr. 5, 1973, p. 470.

⁵ Walter W. Taylor, *Les musées et l'éducation*, în *Museum*, vol. XXIII, nr. 2, 1970/1971, p. 129—132.

Se știe că contactul elevului cu obiectul original, contact vizual și chiar de palpare, mărește cu 20% față de ilustrații valoarea cunoștințelor fixate⁶. O idee asemănătoare stă și la baza așa-numitelor expoziții de „colete mici“, al căror avantaj constă în faptul că pot fi transportate într-un geamantan. Aceste colete pot fi trimise școlilor din provincie. La alcătuirea unui asemenea colet trebuie să se ia în considerare ca tema să se încadreze în programa analitică, astfel încât stocul respectiv să aibă calitatea de a instrui, sintetiza, mobiliza. Coletul trebuie să ocupe un loc redus, spre a fi ușor transportabil⁷. Cele două metode menționate ar soluționa într-o oarecare măsură, temporar, problema lipsei de timp, ar trezi interesul elevilor în sensul ca, în timpul lor liber, să vină împreună cu părinții în vizită la muzeu, elevii din provincie s-ar simți și ei atrași de muzeu și, bineînțeles, s-ar contribui la mai buna înțelegere și fixare a materiei învățate, la lărgirea culturii generale. Aceasta nu exclude, firește, vizitarea muzeului cel puțin o dată pe an, cu ocazia orelor recapitulative.

Un alt element foarte important din punct de vedere al școlilor rurale sau din provincie este organizarea, cu ajutorul muzeului central, a muzeelor școlare⁸. Cu ajutorul muzeului școlar s-ar da sprijin nu numai învățămîntului istoriei la școlile din provincie, ci muzeul care-l patronează ar putea fi el însuși îmbogățit cu asemenea piese, fotografii privind epoca modernă și contemporană, care altfel nu ar putea fi procurate⁹. Din acest punct de vedere găsim foarte binevenită inițiativa Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, unde întreg personalul științific, toți muzeografuli au datoria de a ține legătura „cu unele școli, licee, întreprinderi, instituții din București și cu unul sau două județe, urmărindu-se îmbogățirea patrimoniului muzeistic cu noi piese, asigurarea sondării cerințelor publicului, precum și popularizarea muzeului“¹⁰.

ANA MARIA ARDOS

ANEXA I

1. Aveți acasă televizor? Vă uitați la filme?
2. Ce filme îți plac?
3. Îți plac filmele istorice?
4. Ce filme istorice ai văzut?
5. Care ți-a plăcut mai mult?
6. De ce? fiindcă — este războinic — interesant — instructiv — prezintă lupta poporului pentru libertate — prezintă un mare conducător, un rege, un erou al clasei muncitoare?

⁶ Ingrid Janzig, *Über den Anschauungs- und Erkenntniswert musealer Objekte, dargestellt am Beispiel der Einbeziehung in den Geschichtsunterricht der 5. Klasse*, în *Schule und Museum*, 1966, p. 9—16.

⁷ Ulla Kedind Olofsson, *Die Ausstellung als Hilfsmittel für den Unterricht — ein Versuch des Nationalinstituts für Wanderausstellungen, Stockholm*, în *Schule und Museum*, nr. 4, 1969, p. 102—111.

⁸ M. Dumitrescu, *Din nou despre muzeele școlare*, în *RevMuz*, nr. 1, 1973, p. 41—42; Valentina Bușilă, *Muzeele școlare (unele puncte de vedere) și expoziția națională a pionierilor „Căutătorii de comori“*, în *RevMuz*, nr. 1, 1973, p. 35—40.

⁹ Pavel Anghel, *Puncte de vedere pentru constituirea patrimoniului muzeistic de „istorie contemporană la zi“*, în *RevMuz*, nr. 5, 1973, p. 462—463.

¹⁰ *Muzeul contemporan — factor activ în realizarea educației socialiste*, în *Revista muzeelor și monumentelor (seria muzee)*, nr. 1, 1974, p. 44.

7. Ai știut ceva înainte despre conținutul filmului?
8. De unde? ai citit în cărți? în care? ți-a citit altcineva? cine? ai auzit de undeva? de la cine?
9. Ce filme istorice îți plac? din țară? străine?
10. Din ce epocă istorică îți plac filmele? din antichitate: românești, străine; din evul mediu: românești, străine; din epoca modernă: românești, străine.
11. Ascultă prelegeri pe teme istorice la TV? Care ți-a plăcut?
12. Îți place partea istorică la teleenciclopedie? Care ți-a plăcut?

ANEXA II

1. Mergi la cinematograful?
2. Ce filme istorice ai văzut?
3. Ce filme istorice românești ai văzut?
4. Care ți-a plăcut cel mai mult?
5. De ce ți-a plăcut? fiindcă este — războinic — interesant — instructiv — tehnic — cu costume frumoase — cu arme interesante — cu muzică frumoasă?
6. Care a fost rolul poporului în film?
7. Ce simțămînt îți trezește dacă înveți, citești sau vezi un film despre un mare erou: ești mîndru de el — îi admiri vitejia — îl iubești?
8. Vrei să-l imiți? cum?
9. La ce te gîndești cînd vezi în film cîți oameni, cîte case, sate, orașe au fost distruse într-un război victorios?
10. Ce romane istorice ai citit?
11. Care erou principal ți-a plăcut mai mult?

ANEXA III

1. Îți place istoria?
2. De ce îți place istoria? Fiindcă povestește întîmplări adevărate, interesante, petrecute de mult? — e instructivă, de ce? — e palpitantă, de ce? — Fiecare trebuie să cunoască istoria patriei sale?
3. Obişnuiești să citești lectura indicată în carte?
4. Ai cunoscut deja ceva din istorie înainte de a învăța la școală? De unde: ai citit, ai văzut filme, ai auzit? de la cine?
5. Ce este un muzeu? Este muzeu la Aiud, la Alba Iulia?
6. Cîte feluri de muzee sînt la Cluj? Pe care l-ai vizitat, de cîte ori?
7. Ai știut că există muzeu de istorie la Cluj?
8. De cîte ori ai fost la Muzeul de istorie al Transilvaniei? Care secție (parte) ai văzut-o?
9. Ai fost la muzeu înainte de a învăța la școală istoria? cu cine?
10. Prin ce dovedim în muzeu teoria continuității? Cum se înmormîntau dacii?
11. Ce înseamnă cuvîntul fibulă? la ce se folosea?
12. De ce au izbucnit marile răscoale țărănești în evul mediu? Ce arme au folosit răsculații? Cărora naționalități le aparțineau țărani răsculați?
13. În baza studiilor tale de istorie de pînă acum și a filmelor văzute, ce erou, conducător de oști, voievod sau rege ai dori să fi? De ce l-au ars pe Gh. Doja?
14. Ce ai văzut la muzeu ceea ce nu ți-ai putut imagina înainte singur în baza celor învățate la lecția de istorie sau în baza celor citite?
15. Au fost la muzeu obiecte despre care n-ai auzit și pe care nici nu le-ai mai văzut? Care sînt acelea?
16. Ți-ai putut imagina înainte de a vizita muzeul cum arătau obiectele de mai jos: topor de piatră șlefuit, sabie dacică curbă, vas pentru păstrat grîne, sticlă română, cetate de pămînt, plug de lemn, stema Huneazilor, semnătura lui Mihai Viteazul, buzdugan cu lanț, cămașă de zale?
17. Ai putea desena un vas, un topor, o sabie sau orice alt obiect văzut în muzeu?
18. Ce ți-a plăcut mai mult în muzeu?

DIE ROLLE DES GESCHICHTSMUSEUMS IM ERZIEHUNGS- UND UNTERRICHTSPROZESS

(Zusammenfassung)

In der vorliegenden Arbeit versucht die Verfasserin zu erläutern, was der Besuch eines Museums für Schüler im Alter von 9—10 Jahren bedeutet, welche zum erstenmal mit dem Geschichtsunterricht Fühlung nehmen.

Mit Hilfe von Fragebogen (Beilagen 1, 2, 3) untersucht die Verfasserin die Ergebnisse bei 100 Schülern vom Lande wie auch aus der Stadt und kommt dabei zu folgenden Schlussfolgerungen: 1. das Museum ist in der Lage den Schülern neue Kenntnisse zu vermitteln; 2. den in der Schule vorgetragenen Stoff zu illustrieren; 3. das Museum trägt dazu bei diesen Lehrstoff besser zu verstehen; 4. es bietet den Schülern neue Eindrücke; 5. hilft ihnen Verallgemeinerungen aufzustellen und Folgerungen zu ziehen. Das Museum kann das Interesse der Kinder für die Geschichte ihrer Heimat vertiefen; das Kennen der glorreichen Vergangenheit des Vaterlandes entwickelt in ihnen den Geist des Patriotismus und des Internationalismus, zwei der wichtigsten Faktoren für die Bildung des Menschen vom neuen Typus.